

Svätý Ján z Boha. Muž, ktorý prešiel od smrteľných hriechov až k svätosti

Branislav Krasnovský

10. marca 2023 ✝ ***Cirkev História***

Sv. Ján z Boha patrí k veľmi zaujímavým portugalským svätcom s pohnutým životným osudom. Podľa katolíckej tradície sa život sv. Jána z Boha podobal loďke na šírom mori, ktorá náhle a prekvapivo vyplávala z pokojného domovského prístavu a plavila sa spočiatku po tichej morskej hladine. Tento idylický stav však čoskoro zmenila hrozná búrka a loďka Jánovho života sa začala zmietiť medzi skaliskami, pričom hrozilo, že sa potopí, rozbije a padne na úplné dno. Ale milostivý Boh, ku ktorému sa vo všetkých fázach svojho života sv. Ján z Boha vždy v modlitbe utiekal, portugalského hriešnika neopustil a nakoniec vďaka Božej добрote a pomoci doplávala dorážaná loď Jánovho života do bezpečného a nádherného prístavu – do Božej náruče.

Detstvo a rané roky

Svätý Ján z Boha, vlastným menom João Cidade (*8. marca 1495 – †8. marca 1550) sa narodil v portugalskom meste Montemor v chudobnej, ale veľmi nábožnej portugalskej katolíckej rodine. Rodičia veľmi živého chlapca vychovávali v katolíckom duchu a disciplíne. Raz, keď mal malý Ján 8 rokov, zavítal do jeho rodného mestečka Španiel, ktorý požiadal o nocľah. Počas večere tak pútavo rozprával o Madride a jeho chrámoch, že malý Ján sa rozhodol opisované mesto za každú cenu navštíviť.

Spoločne s týmto mužom sa potom tajne vydal do Madridu (podľa niektorých prameňov neznámy muž malého Jána jednoducho ukradol). Rodičia, ktorí nevedeli, čo sa stalo s ich synom, ho zúfalo hľadali. Zarmútená matka sa dostala do depresií, ochorela a o niekoľko mesiacov umrela od smútku. Otec po smrti manželky vstúpil do kláštora Menších bratov v Lisabone, kde zostal až do svojej smrti.

V kastílskom Oropese neznámy muž chlapca opustil (alebo dieťa utieklo, nevieme). Hladné dieťa, ktoré sa živilo žobraním pred kostolmi, nakoniec našiel a prichýlil zbožný španielsky katolík Francisco Mayoral, jeden z miestnych statkárov, ktorý Jána nechal na svojich majetkoch pásť ovce.

Malý Ján bol pracovitý a slúžil svojmu pánovi poctivo a verne niekoľko rokov. Statkár si ho oblúbil, naučil šikovného chlapca čítať a písať a natoľko mu dôveroval, že z neho spravil hlavného pastiera na svojich majetkoch. Z Jána sa stal silný a zdravý mladík, ktorého však stále, rovnako ako v detstve, trápila príliš bujná fantázia a túžba poznávať neznáme kraje. Táto túžba nakoniec zapríčinila, že Ján zo statku Franciska Mayorala utiekol a niekoľko rokov prežil ako tulák bez domova.

Žoldnier, o ktorom si nikto nemyslel, že sa raz stane svätcom

Tulák Ján sa dostal nakoniec až do Madridu, po ktorom už dávno túžil. Keď vypukla vojna medzi Francúzskom a Španielskom, nechal sa mladý tulák Ján, ktorý vo svojej obrazotvornosti videl, ako si v španielskej armáde v boji proti Francúzom vydobyje mečom slávu, bohatstvo, šťastie a lásku krásnych žien, naverbovať koncom roku 1520 do obávaných španielskych tercií.

Keďže Ján nebol zo šľachtického rodu a nevedel ani šermovať kordom či rapírom, nemal koňa a nevedel na koni ani jazdiť, zadelili ho do oddielu pikanierov. Úlohou pikanierov bolo chrániť strelcov z mušket a šermiarov pred útokmi jazdectva. Pikanieri mali špeciálny výcvik a podľa zachovaných informácií, mladý Ján zvládol pikaniersky výcvik bez väčších problémov. Tercie pôsobili nielen na európskych bojiskách, ale aj v Afrike a Latinskej Amerike.

Španielske tercie

zdroj: youtube.com

Podľa zachovaných historických tradícií slúžil mladý Ján v španielskej jednotke, ktorej velil vojvodca Fernando Álvarez de Toledo y Zúñiga. Pod jeho vedením sa zúčastnil celého známeho ťaženia, ktoré sa zakončilo v roku 1524 znovuoslobodením španielskej pevnosti Fuenterrabia. Tú Španieli predtým stratili počas útoku Francúzov a baskických Navarrčanov v roku 1521. Do roku 1525 nakoniec španielsky panovník Karol V. Habsburský francúzskeho panovníka Františka I. z Valois porazil na všetkých frontoch (Španielsko, Taliansko, Burgundsko, Nemecko...).

Pre tých, ktorí sa orientujú v cirkevných dejinách 16. storočia, na tomto španielsko-francúzskom fronte bojoval v radoch španielskej armády aj známy baskický šľachtic Ignác z Loyoly, zakladateľ rádu jezuitov, ktorému v bitke o navarrské hlavné mesto Pamplona francúzska delová guľa rozdrvila pravú nohu a poranila ľavú nohu. Samozrejme, šľachtic Ignác z Loyoly v tom čase netušil, že v španielskej armáde v radoch obyčajných pikanierov bojuje aj ďalší budúci svätec Ján z Boha z Portugalska, ktorý je len o 4 roky mladší ako on sám.

Kto pozná životné osudy Ignáca z Loyoly, vie, že pri zranení sv. Ignáca z Loyoly zasiahla Božia Prozreteľnosť. Boh sa totiž rozhodol spraviť z hrdého baskického šľachtica svojho jezuitského kňaza, ktorý duchovne dozrieval počas liečby na nemocničnom lôžku. Približne v tom istom čase sa Boh po prvýkrát jemne, no dôrazne dotkol aj budúceho svätca Jána z Boha, ktorý sa vyhrieval na výslň vojenskej slávy. Milostivý Boh po prvý raz nechal budúceho svätca, aby sa zamyslel nad tým, či je vojenský život naozaj to pravé, po čom túži a či jeho spolubojovníci, ktorých si váži, sú naozaj muži hodní nasledovania.

Jednotka, v ktorej slúžil, získala po skončení ťaženia bohatú korisť, ktorú si muži jednotky strážili, aby ich o ňu nik neokradol. Počas toho, ako strážil korisť Ján spolu so svojimi priateľmi, niekto ukradol veľkú časť peňazí. Spolubojovníci z jednotky zúrili a chceli Jána a ďalších strážcov popraviť. Len príhovor veliteľa, ktorý Jána poznal ako vynikajúceho vojaka a čestného muža, zachránil Jánovi a jeho druhom život. Neprijemná pachuť však zostala, a Ján sa dlho nevedel zmieriť s tým, že ho vlastní spolubojovníci brutálne zbili a po skončení ťaženia s ním už nechceli mať nič spoločné.

Po porážke Františka I. v roku 1525 sa vrátil chudobný Ján opäť do služieb Francisca Mayoralu do Oropesu, ktorý sa mu stal druhým domovom, nevedel sa však už zaradiť do mierového života. Keď v roku 1528 španielski cisárski verbovači začali opäť hľadať mužov do armády, ktorá by odišla bojovať do boja proti osmanským Turkom v Uhorsku (po porážke pri Moháči v roku 1526 na uhorský trón nastúpil František I. Habsburský, brat Karola V. Habsburského, ktorý vládol v Španielsku, Nemecku, Burgundsku a veľkej časti Talianska, Karol V. bratovi pomáhal), nepokojný Ján sa opäť prihlásil do španielskej armády, aby mohol bojovať proti hordám Süleymana I.

V radoch španielskych tercií sa preslávil v bojoch pri obrane Viedne v roku 1529, kde španielski vojaci naučili osmanských Turkov báť sa španielskych hidalgov a neskôr bojoval proti Turkom aj na území dnešného Slovenska a Maďarska. Aj počas tejto kampane získal niekoľko vyznamenaní za odvahu. Španielske tercie na uhorskom fronte bojovali po boku nemeckých landsknechtov, a po uzavretí prímeria s Osmanmi a skončení kontraktu sa okolo roku 1535 vo veku 40 rokov vrátil späť do Španielska.

Bojová pieseň nemeckých landsknechtov

zdroj: youtube.com

Prerod z drsného vojaka na svätca bol nesmierne bolestivý

Ján po návrate do Španielska začal, ako už bývalý vojak, po prvýkrát podrobnejšie prehodnocovať svoj život. Už nebol najmladší, hlásili sa aj zranenia a čoraz častejšie začal premýšľať o smrti a zmysle života vôbec. Všimol si, že ľudia sa ho boja a uhýbajú mu z cesty, pretože z neho cítili násilie, hrubosť, tichú zúrivosť a hrozbu smrti. Prestal sa modliť a chodiť do kostola, začal navštevovať vykričané domy, kradnúť. Prestal tiež chodiť na spoveď a Svätú omšu. Počet jeho ťažkých a smrteľných hriechov neustále rástol. V noci, keď sa spotený budieval zo sna, myslel na svoj život a spomenul si aj na svojich rodičov, ktorých nevidel už viac ako 30 rokov. Pocítil nutkanie vrátiť sa do rodného Montemoru a zistiť, čo sa stalo s jeho rodičmi. Po návrate do rodného mesta sa dozvedel, že jeho rodičia už nežijú.

Práve na hrobe svojich rodičov sa drsný a vojnami ošľahaný vojak takmer po viac ako 15 rokoch vojenského a bohupustého života rozplakal. V jeho duši sa vynárali spomienky na nevinné detstvo v rodičovskej starostlivosti, odchod z domova, život pastiera či vojenský život, plný násilia a smrti. Dozrelo v ňom rozhodnutie činiť pokánie a napraviť svoje bezbožné skutky. Najprv sa rozhodol, že odíde do Afriky, kde bude pomáhať kresťanským otrokom a väzňom, alebo tu prijme mučenícku smrť. Vstúpil do služieb portugalského šľachtica, ktorého portugalský panovník Ján III. poslal do afrického vyhnanstva aj s celou rodinou. Všetci sa preplavili do Ceuty, kde však portugalský šľachtic vážne ochorel. Ján minul v starostlivosti o portugalskú rodinu všetky svoje úspory zo žoldu. Nakoniec sa situácia vyriešila tak, portugalskú rodinu panovník omilostil, mohli sa vrátiť do Portugalska a šľachtic svoje podlžnosti voči Jánovi vyrovnal.

Katolícka pevnosť Ceuta v Afrike

zdroj: wikimedia commons

Ján sa vrátil z Ceuty do Gibraltaru, kde si otvoril obchod s knihami, predával náboženské spisy a katechizmy, a jeho finančná situácia sa postupne zlepšovala. Za získané peniaze chcel začať vykupovať otrokov z moslimského zajatia. Neskôr si založil ešte jeden obchod v Granade, takže peňaží na vykupovanie otrokov

mu utešene pribúdalo.

20. januára 1539 nastal v jeho živote radikálny obrat. V chráme sv. Sebastiána v Granade kázal sv. Ján z Avily. Ústredným motívom jeho kázne bola téza, že je lepšie umrieť, ako sa dopustiť hriechu. Slová tejto kázne Jána zasiahli hlboko do srdca, s hrôzou si uvedomil všetky svoje poklesky a hriechy. Podobne ako Apoštol sv. Pavol padol pri ceste do Sýrie na zem a po stretnutí s Kristom oslepol (Sk 9,4: „*Šavol, Šavol, prečo ma prenasleduješ?*“), padol v granadskej katedrále na zem aj sv. Ján. Začal sa biť do hrude a prosiť o zmilovanie. Po Svätej omši bežal domov, rozdal všetky svoje knihy, sväté obrázky a behal po meste pričom žalostne kričal: „*Beda mi hriešnikovi, zmilovanie, milosrdenstvo...*“ Trhal si pri tom vlasy a kričal tak strašne, že ľudia nadobudli dojem, že sa zbláznil. Chytili ho a zavreli ho do miestneho granadského blázince medzi duševne chorých.

V blázinci ho opatrovatelia upokojili spôsobom, ktorý poznali najlepšie a ktorý používali na upokojenie duševne chorých najčastejšie. Nemilosrdne ho zbili až do bezvedomia, a keď stíchol, hodili ho do kobky na slamu. Sem však prišiel za ním sv. Ján z Avily, pretože zaujímal, čo sa stalo s mužom, ktorý sa počas jeho kázne zrútil. Tam v blázinci si vypočul aj generálnu spoveď zničeného Jána, ktorý sa po spovedi upokojil, pretože v ňom dozrelo rozhodnutie starať sa o úbožiacov a duševne chorých. Po niekoľkých týždňoch mu v blázinci sňali putá a dokonca mu povolili starať sa o duševne chorých. Po niekoľkých mesiacoch Ján blázinec v Granade opustil a išiel tam, kam ho povolal Boh.

Sv. Ján z Avily

zdroj: wikimedia commons

Svätec, ktorý v každom chorom videl Krista

Hneď po odchode z blázince smerovali prvé kroky sv. Jána z Boha do chrámu Matky Božej v Extramadure. Ešte v blázinci v ňom dozrelo rozhodnutie starať sa o duševne chorých nešťastníkov, s ktorými veľmi neľudsky a ukrutne zaobchádzali, o čom sa presvedčil na vlastnej koži. Opäť začal pracovať, zoznámil sa s hlboko veriacimi mešťanmi a s ich pomocou v roku 1540 prenajal dom, v ktorom urobil 40 lôžok pre chorých. Stalo sa tak 8. novembra 1537. Od tohto dňa sa začína písať aj počiatočná história Rádu milosrdných bratov. K jeho prvým spolupracovníkom patrili António Martín, Pedro Velasco, Simon Avilla, Juan Garcia a ďalší, ktorých viedol sv. Ján z Boha svojím osobným príkladom k cnostnému a obetavému

životu a starostlivosti o chorých.

Ján sám chodil po uliciach a pátral po chorých, ktorí umierali na ulici. Vozil týchto nešťastníkov do prenajatého domu, kde ich umýval, sýtil, dával im lieky a takisto ich povzbudzoval k pokániu a k dôvere v Boha. Každý večer žobral po uliciach s košíkom, na uliciach mesta volal pred každým domom v Granade: „*Bratia a sestry, konajte dobro!*“ Všetky peniaze, jedlo, oblečenie, ktoré dostal, nosil do domu svojim chorým zverencom.

Jeho starostlivosť o blížnych sa nesústredila len na skutky telesného milosrdenstva. Bývalý vojak začal navštevovať aj prostitútky, ktoré veľmi dobre poznal z minulosti, tentoraz však s iným cieľom. Dohováral im, pomáhal finančne, nabádal ich, aby zmenili svoj život. Pomáhal každému, kto potreboval pomoc, v prvom rade však chudobným a chorým. Obyvatelia Granady videli, aké krásne Božie ovocie prináša jeho činnosť a čoraz častejšie mu začali pomáhať.

Murillov obraz sv. Ján z Boha

zdroj: wikimedia commons

Každé dobré dielo vyvoláva nenávisť diabla a ten sa snaží takéto dobré dielo prekaziť. Nie všetci ľudia v Granade preto vnímali sv. Jána z Boha pozitívne. Mnohí ho za jeho chrbtom ohovárali, takže si ho predvolal granadský arcibiskup Sebastián Ramirez a spýtal sa ho, čo je pravdy na tom, že v dome, v ktorom sa stará o chorých, sa nachádza veľa lenivcov a ničomníkov, ktorým nerozvážne rozdáva almužnu.

Sv. Ján z Boha na tieto obvinenia odpovedal takto: „*Nemôžem za to, že ak mám, tak dám almužnu každému, kto o ňu požiada. Nech sa každý pred Bohom spovedá za to, čo ja činím z lásky k Bohu a blížnym. No ale aby bolo jasné, v celom dome, ktorý vediem, je len jediný nehodný a neužitočný človek, ktorého poznám. Tým človekom som ja. Ostatní sú dobrí. Ale otec arcibiskup, prosím Vás, spomeňte si na nášho Pána Ježiša Krista a na jeho slová o tom, že je potrebné nechať kúkol' medzi pšenitou až do žatvy.*“ (porovnaj Evanjelium sv. Matúša, Mt 13,24–30)

Od tej doby bol arcibiskup v Granade veľkým podporovateľom sv. Jána z Boha. Na príkaz granadského arcibiskupa Ramireza následne prestal sv. Ján z Boha nosiť žobrácky odev a zahalil sa do jednoduchého mníšskeho rádového habitu, taký istý mohli začať používať aj Jánovi spolupracovníci. Granadský arcibiskup neustále pomáhal sv. Jánovi z Boha, ktorý nebol teológom radami a všemožne ho podporoval v jeho charitatívnej činnosti, aby mohol konať skutky kresťanskej lásky.

V roku 1547 Sv. Ján z Boha dokázal nakoniec získať tak veľký finančný obnos, že mohol opraviť jeden opustený karmelitánsky kláštor v Granade. Katolícka tradícia zachovala aj informáciu o tom, že keď v kráľovskom blázinci v Granade, kde bol sv. Ján z Boha svojho času uväznený vypukol požiar, nikto nechcel ísť nešťastným zverencom pomôcť. Len sv. Ján z Boha vošiel nebojácne do plameňov a vytiahol odtiaľ všetkých, ktorí nedokázali utiecť. Plamene im nemohli uškodiť.

Sv. Ján z Boha vynáša chorých z horiaceho útulku

zdroj: wikimedia commons

Ustavičná námaha pri ošetrovaní chorých, skutky pokánia, neustále snahy získať milodary na chod nemocnice, skutky duchovného a telesného milosrdenstva, ktoré tento bývalý vojak vykonával, si vyžiadali daň aj na jeho zdraví. Smrteľne ochorel a začali ho liečiť v nemocnici, ktorú viedol. Neustále však utekal z lôžka a sám, hoci na smrť chorý, sa staral o ostatných, ktorí potrebovali pomoc.

Keď cítil, že sa blíži jeho posledná hodina, rozlúčil sa s ostatnými chorými a plakal, že sa o nich nevládze ďalej starať. K jeho smrteľnej posteli prišiel aj granadský arcibiskup, ktorý mu poskytol *viaticum*. Svätec mu oznámil, že ho trápia tri veci. Že za všetky milosti, ktoré od Boha získal slúžil Bohu nedokonale, že umiera, keď toľko ľudí potrebuje telesnú a duchovnú pomoc a že má dlhy za nemocnicu, ktoré nestačil splatiť.

Arcibiskup mu odpovedal: „Upokoj sa syn môj, čo sa týka tvojej prvej starosti, dúfaj v nekonečnú milosť Ukrižovaného Spasiteľa. Starostlivosť o твоjich chorých a všetkých chudobných, o celú

nemocnicu preberám ja. No a tvoje dlhy sú naozaj maličkosť, ktorú s radosťou vyrovnám...”

8. marca prijal ešte raz po Svätej omši Eucharistiu a potom požiadal všetkých prítomných, aby ho opustili v jeho cele. Ľudia odišli, ale počuli, ako sa modlí: „*Pane Ježišu, do Tvojich rúk porúčam svojho Ducha*“. Keď neskôr vstúpili do jeho cely, našli ho mŕtveho kľačať pred Krížom, ktorý objímal. Zomrel vo veku 55 rokov, chorým a biednym dojemne slúžil viac ako 12 rokov.

Pohreb milosrdného Samaritána sa zmenil v Granade na nevídanú slávnosť. Jeho rakvu niesli vážení španielski kňazi, pohrebný sprievod viedol granadský arcibiskup, a na poslednej ceste vyprevádzali obľúbeného svätca tisíce veriacich. V roku 1630 pápež Urban VIII. Jána z Boha blahorečil a v roku 1690 pápež Alexander VIII. svätorečil.

Milosrdní Bratia, rád, ktorý prenikol aj na Slovensko

Svätý Ján z Boha nechcel založiť k ošetrovaniu chorých nový cirkevný rád. Tento bývalý vojak nebol teológ a ani nedokázal pre mužov, ktorí sa k nemu pridali, spísať zoznam pravidiel, podľa ktorých by sa mali riadiť. Ale približne 20 rokov po jeho smrti ošetrovatelia prijali regulu sv. Augustína s troma obyčajnými sľubmi (čistota, poslušnosť, chudoba), ku ktorým pridali ešte štvrtý sľub. Že budú bezplatne ošetrovať všetkých chudobných a chorých, bez ohľadu na náboženské vyznanie. Začali sa nazývať Milosrdní bratia Jána z Boha a pápež Pius V. schválil aj ich nový znak, ktorý dodnes používa španielska vetva rádu.

Najstaršia podoba rádového znaku Milosrdných bratov

zdroj: wikimedia commons

Po smrti sv. Jána z Boha sa stal jeho blízky spolupracovník António Martín hlavou spoločenstva. Členovia rádu sa neskôr starali aj o zranených vojakov na bojiskách, kde ošetrovali nielen katolíkov, ale aj protestantov a moslimov. Pápež Pius V. svojou bulou *Licet ex debito* 1. januára 1571 rád potvrdil ako rehoľnú kongregáciu. V roku 1572 malo Bratstvo v Španielsku už 9 veľkých nemocníc a Milosrdní bratia pôsobili aj v zámorí a vo všetkých oblastiach, kde vládli Habsburgovci. V roku 1582 už mali Milosrdní bratia vo svete viac ako 212 nemocníc a 2200 bratov a čoskoro získali v podobe sv. Egídia de Cassar a sv. Františka de Jesu Maria aj prvých mučeníkov. Najviac bratov rádu však zahynulo počas občianskej vojny v Španielsku v 20. storočí, kedy republikánski vojaci a anarchisti zavraždili v priebehu niekoľkých mesiacov viac ako 100 Milosrdných bratov.

V roku 1672 prišli Milosrdní bratia na pozvanie ostrihomského arcibiskupa Juraja Selepčeniho aj do Bratislavy. Ich najznámejšou nemocnicou je dodnes Nemocnica u Milosrdných bratov v Bratislave, ku ktorej patrí aj kostol. V kostole U Milosrdných bratov sa dodnes slúžia tridentské Sväté omše.

Kostol U Milosrdných bratov v Bratislave

zdroj: wikimedia commons / flickr.com

Milosrdní bratia postavili svoju nemocnicu a kláštor v blízkosti Laurinskej brány a starali sa v súlade s poslaním rehole najmä o chudobných občanov mesta. Nemocnicu vypálili počas tureckých vojen, na prelome 17. a 18. storočia kardinál Leopold Kolonič inicioval výstavbu nového kláštora, celý komplex bol dokončený podľa viedenskej predlohy až v rokoch 1723 – 1728.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/svaty-jan-z-boha-muz-ktory-presiel-od-smrtnych-hriechov-az-k-svatosti/>